

LUND UNIVERSITY

Dendrokronologisk analys av mangårdsbyggnaden på lilla Rätö gård, Västervik

Linderson, Hans

2015

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Linderson, H. (2015). *Dendrokronologisk analys av mangårdsbyggnaden på lilla Rätö gård, Västervik.* (Dendrorapporter i Lund; Vol. 2015:26). Lund University.

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

06 maj 2015

Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2015:26
Hans Linderson
**DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV MANGÅRDSBYGGNADEN PÅ
LILLA RÄTÖ GÅRD, VÄSTERVIK**

Uppdragsgivare: AB Lilla Rätö Gård, Hospitalgatan 16, 611 21 Nyköping (kontaktperson Krister Källström).

Område: Västervik **Prov nr:** 61893-61898 **Antal sågprover:** 6

Dendrokronologiskt objekt: 0= fynd på vinden I= norra väggen II= återanv golvbjälkar kontor

Resultat:

CATRAS Dendro nr:	Prov Nr : Etapp	Träd- slag	Antal år ; radie,2 om inget annat anges	Splint (Sp) Bark (B) Vank. (W)	Datering av yttersta års- ring i provet	Beräknat Fällningsår E(Efter) V(vinterhalv- året)
75438	1:0	Tall	43	Sp 29, B	1786	V 1786/87
75439	2:0	Tall	62	Sp 42, B	1786	V 1786/87
61893	3:I	Tall	48	Sp 28 W	1786	V 1786/87
61894	4:I	Tall	40	Sp 30 W	1786	V 1786/87
61895	5:I	Tall	44	Sp 31, W	1786	V 1786/87
61896	6:II	Tall	82	Sp 57, W	1776	V 1776/77
61897	7:II	Tall	44	Sp 30, W	1776	V 1776/77
61898	8:II	Tall	82	Sp 57, W	1776	V 1776/77

Kommentarer till resultatet:

Etapp 0

Denna undersökning gjordes 2002, rapport 2002:1. De två proverna förefaller vara tagna från två bindbjälkar som satt på vinden. Båda daterades till **vinterhalvåret 1786/87**.

Etapp I

Tre prov togs från väggvirket på norra sidan. Virket är avverkat **vinterhalvåret 1786/87**.

Etapp II

Tre prov togs ur golvbjälkar i rummet som kallas kontoret, virket bedöms varit återanvänt (K. Källström). Virket är avverkat **vinterhalvåret 1776/77**. Prov 6 och 8 är från samma träd.

Proveniensen bedöms, med dendrokronologi, som **lokal** (någon mil).

Sammanfattning och diskussion

Resultatet visar att nordväggen och takkonstruktionen är uppförd vid samma tillfälle år 1787 eller något år senare. Golvbjälkarna som är återanvända från en 11-12 cm tjock vägg representerar en byggnad eller byggnadsdel som är uppförd 1777 eller något år senare. Med detta material går det således inte att uttala sig om när golvbjälkarna lades, det kan vara så tidigt som år 1787 men även betydligt senare. Man kan komma åt detta med att ta prov från golvbjälkar i samma rum med en avvikande karaktär.

Källor anger att huvudbyggnaden är uppförd på 1600-talet. Denna undersökning kan inte bekräfta detta. Man kan dock inte utesluta att andra delar av byggnaden har denna ålder. En annan möjlighet är att den äldre byggnaden har rivits eller brunnit.

Ön har idag grov skog men om den är av samma generation som virket i byggnaden återstår att undersöka, vilket kan göras med att borra med en tillväxtborr till trädens märg. Virket man tog vintern 1786/87 var ganska ungt, omkring 60 år gamla träd. Dagens träd bör i så fall vara omkring 290 år.

Beskrivning av tabellen ovan

"Dendroidentitetsnummer", är en unik identitet för varje prov hanterade på laboratoriet.

"Antal år", årsringar som är analyserade i vissa fall har det inte varit möjligt att mäta årsringsbredden, då har årsringarna räknats, vilket har markerats med "+n".

I samma kolumn förekommer någon gång noteringen "ew" eller "lw" dessa termer härrör från engelskans early wood (vårved) och late wood (sommarved) och beskriver graden av den yngsta/sista årsringens utveckling. Detta indikerar att virket är avverkat på sommaren.

"splint, vankant, bark" indikerar hur många årsringar som saknas i provet. Förutsatt att provet går att datera och man har vankant eller bark i provet så får man en årsexakt datering (extrema undantag finns). "nära vankant" uppges när det finns indikationer om detta, till exempel i fältanteckningar eller om en sågskiva följer en naturlig kurvatur i rundvirket. Om vankant (den rundade avslutningen av virket där barken har försvunnit) saknas och splinten syns kan man beräkna fällningsåret med hjälp av splintstatistiken för olika trädslag och förhållanden. Vanligtvis används 17 ± 7 år på ek och en mer varierad bild på tall med en maximal variation på ± 20 år. Saknas splinten ("ej sp") anges en så kallad "efterdatering" (*terminus post quem*). Virket får då en äldsta möjliga datering. Teoretiskt kan virket vara hur ungt som helst men mer troligt handlar det om upptill några tiotal år senare avverkning än angivna efterdatering. Detta diskuteras vanligtvis i rapporten.

"Datering av yttersta årsring i provet", är alltid årsexakt vid en datering. Om provet inte kan korsdateras med en daterad dendrokronologisk serie anges "ej datering". Detta uppträder oftast vid ett litet årsringsantal (unga/snabbvuxna/kraftigt nedbrutna träd), udda trädslag (i Sverige är ek och tall bäst), för få prover från den undersökta konstruktionen, störd tillväxt etc.

"Beräknat fällningsår" här görs en beräkning utifrån dateringen av den yttersta årsringen i provet och hur många årsringar som beräknas saknas i provet. Felmarginalen som anges täcker mer än 95 procent av proverna. Finns barken eller vankanten kvar på provet ges dateringen påföljande vinterhalvår om inga andra noteringar har gjorts. Vinterhalvåret avser trädets viloperiod så att ingen årsringsbildning sker i stamvirket, viloperioden påbörjas normalt i augusti och pågår till maj söder om Norrlandsgränsen (ungefär Dalälven). Stamvirkets viloperiod blir succesivt längre mot fjällens trädgräns.

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare, Lunds Universitet

Sölvegatan 12, S-223 62 Lund Tel. +46-46-2227891, Fax +46-46-2224830, e-mail: Hans.Linderson@geol.lu.se

Faktura framställs senare av Lunds Universitet.

Mätresultaten kommer att bevaras på laboratoriet och utnyttjas i universitetets forskning.

Proverna kommer att ingå i RAÄ's arkiv och förvaltas av laboratoriet.

Rapporter och andra skrifter angående de dendrokronologiska resultaten tas tacksamt emot.

Med hälsning och önskan om fortsatt samarbete.

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare

Lunds Universitet

Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, Sölvegatan 12, 223 62 Lund

E-post: Hans.Linderson@geol.lu.se

Tel: 046-2227891, 0738-448812